

אין לה בניס, לכן היה ברצונה שתהא גם כן שנואה ושיהיה לה בניס. וזה "ותקנא רחל באחותה" - שהיא שנואה, ואמרה "הבה לי בניס ואם אין מתה אנכי" - שידעה שאין דבר שיקפיד עליה יעקב כמו זה, וכן כוונה - "ויחר אף יעקב".

10. עקידת יצחק בראשית שער ט

והנה בשני השמות האלה ("אשה" ו"חיה") נתבאר שכבר יש לאשה שתי תכליות: האחד - מה שיורה עליו שם "אשה" כי מאיש לקחה זאת, וכמוהו תוכל להבין ולהשכיל בדברי שכל וחסידות, כמו שעשו האמהות וכמה צדקניות ונביאות וכאשר יורה פשוט פרשת "אשת חיל מי ימצא".... והשני - ענין ההולדה והיותה כלי אליה ומוטבעת אל הלידה וגידול הבנים, כאשר יורה עליה שם חיה כאשר "היא היתה אם כל חיי". והנה תהיה האשה כאשר לא תלד לסיבה מהסיבות, מנועה מהתכלית הקטן ההוא אל מציאותה (השני - ההולדה), ותישאר להרע או להיטיב כמו האיש אשר לא יוליד, כי בהשלים עצמו באותו התכלית המשותפת להם נאמר: "ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש", ונאמר: "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות" (ישעיה נ"ו), כי ודאי עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, ע"כ חרה אף יעקב ברחל כשאמרה: "הבה לי בניס ואם אין מתה אנכי", לגעור בה ולהשכילה בזה הענין הנכבד, והוא: שהיא אינה מתה לפי התכלית המשותפת באשר מנע ממנה פרי בטן, כמו שיהיה בו הענין גם כן אם לא יוליד.

11. רש"י בראשית פרק ו פסוק ט

(ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק - הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר (משלי י ז): "זכר צדיק לברכה". דבר אחר - ללמדך, שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים:

12. שפתי חכמים בראשית פרק ו פסוק ט

ונראה לי דר"ל, מדכתיב "אלה תולדות נח", ומפרש "נח איש צדיק", שמע מינה דמעשים טובים איקרי נמי תולדות, ומדנקט בתחילה "איש צדיק" ואח"כ "ויולד נח" וגו', שמע מינה דמעשים טובים עיקר תולדותיהם:

13. גור אריה בראשית פרק ו פסוק ט

...ומה שהמעשים טובים נקראו "תולדות", דכתיב (ישעיה ג, י): "אמרו לצדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שהמעשים הם פרי שמוליד האדם. ומה שאמר שיעיקר תולדותיהם, היינו מפני שהקדים תולדות המעשים לפני תולדות הבנים, שמע מינה שאלו עיקר. ויראה לי הטעם: מפני שבתולדות משותף האדם עם הקב"ה יתברך שמו, והקב"ה הוא העיקר, והמעשים טובים הם מצד האדם בלבד, לכך אמרו שעיקר תולדות שלהם הם המעשים טובים. ועוד, כי עיקר תולדות האדם מעשים טובים, כי התולדות לאו בגופו, ואילו מעשים טובים הם בגופו, ואין לך תולדות יותר מזה, שהרי הוא כאילו מוליד עצמו, וזהו יותר תולדה:

בבנים, ופעמים משום "חוטרא לידה ומרא לקבורה", והתובעת בניס משום תענוג ראויה להתפייס במה שאישה מראה לה אהבה וחבה יתירה, וכמאמר אלקנה לחנה: "למה תבכי הלא אנכי טוב לך מעשרה בניס"... אבל אם טוענת משום "חוטרא לידה ומרא לקבורה" - אין עצה בפיוס, וכדאיתא בפרק הבע"י (יבמות ס"ה ב') דמיד שמבקשת מזה הטעם יוציא ויתן כתובה... וכן רחל אמרה שעיקר הרעש שאינה מתפייסת באהבתו היתירה לה, הוא בשביל ד"אם אין מתה אנכי"...

8. חומת אנך בראשית פרק ז אות ז

ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב - יש לדקדק מ"ש "כי לא ילדה ליעקב", תיבת "ליעקב" נראית יתירה. ותו, להבין בעצם מ"ש "ותרא רחל" וכו'. ואפשר כי רחל הפליאה לעשות במה שמסרה הסימנים ללאה כדי שלא תתבייש, והיא בתוקף אהבה ליעקב, ולא ידעה אם יתרצה אביה להשיאה גם היא ליעקב, ואם יעקב יתרצה לקחתה גם היא, ועם כל זה מסרה הסימנים והיה פשוט אצלה שעשתה מצוה גדולה, אך עתה נקפה לבה שמא נענשה בעבור שציערה ליעקב, כי בבקר כשידע שהיא לאה גדל צערו מאוד, וזו היא סיבה שלא ילדה. וז"ש: "ותרא רחל" בעין השכל, כי לא ילדה בעבור יעקב, וז"ש "ליעקב" בשבילו שציערתו. "ותקנא רחל באחותה" - שהיא שהטעיתה ליעקב ממש יש לה בניס, והיא שהיתה גרמא לקתה, ומזה חשבה דהכל תלוי ביעקב, דמחל ללאה ולה לא מחל, ולכך נענשה. ולזה "ותאמר ליעקב הבה לי בניס" - שתמחול לי. "ואם אין מתה אנכי" - שעוני לא נמחק, והרשע בחייו קרוי מת.

"ויחר אף יעקב ברחל" - שחשדה אותו שלא מחל ולכך נענשה, ואיך חשבה כזאת מאחר שידעה תוקף אהבתו אותה, ואיך ס"ד וחשבה שהיא מראה לה אהבה ובקרו ישים אורבו שלא למחול עונה, הא ודאי חושדת בכשרים, דאמנם בכל חטא אשר יחטא איש לחבירו חוטא בשתיים: אחד - לה' יתברך כי הוא ציוה להיות ישר ונאמן ולא הוב ריעו כנפשו, וחטא לה' במה שציער לחברו. והשני - מה שחטא לחברו ממש וצערו, והיינו דקאמר יעקב: "התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך" - כלומר אני ודאי מחלתי לך מה שציערתני, אך חלק גבורה שחטאת לו עדיין נשאר, והוא מנע ממך וכו'. ותאמר: "הנה אמת בלה" וכו', וזה אני מקבלת לעינוי לכפר מה שחטאתי לה'. ואדרבא אלהים חשבה לטובה: "ויזכור אלהים את רחל" - שמסרה סימנים ללאה, כמ"ש חז"ל: "וישמע אליה אלהים" - מדת הדין, אף שהיתה צדקת בת רשע, נשמעה תפלתה אף לגבי מדת הדין.

9. קול שמחה בראשית פרשת ויצא

ותאמר הבה לי בניס - ואינו מובן, שאמנו רחל תדבר דבר זה ליעקב שהוא כמו מעשה נעורים. ונראה שכוונת רחל היתה, לפי שראתה שלאה שהיא שנואה יש לה בניס והיא שהיא אהובה